YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№10

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 586 sahifa.
2025-yil, 14-oktyabr

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA....13
Muxiddin Kalonov

MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO'LLANILISHI VA RIVOJLANISHI....19
Quliyev Begimqul Melikovich

SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI....24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna

KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O'RNINI KENGAYTIRISH USULLARI....30
Musayeva Shoira Azimovna

IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO'RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKTSIONAL JIHATI....35
Alabayev Sobitxon

MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI....40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich

ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ....48
Саидахмедова Аида Мирзаевна

KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH....55
Mirzayev Ozod Furkatovich

AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO'RSATKICHLARI O'RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL....59
Qodirov Farrux Ergash o'g'li

BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHIYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK....64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich

SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR....69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li

МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА....73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович

ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО....78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI....84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o'g'li

TO'LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH....90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o'g'li

O'ZBEKISTON SANOATINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR....96
Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li

YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR....102
Allayarov Suxrob Rustamovich

O'ZBEKISTONDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI....107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

HUDUDIY IJTIMOIY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI 114
Durumov Temur G'olibovich

TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELLASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA) 121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li

РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА 134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна

O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI 139
Yuldashev Iskandar Bahromovich

YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI 145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR 151
Shaxinabonu Choriyeva

AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI 157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna

"YASHIL" ENERGIYA ISHLAB CHIQARUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 163
Toshtemirov To'lqin Toirjonovich

DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI 166
O. Nurmuradov

TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li

СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ 176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI 183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI 187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi

O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI 192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI 196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich

PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI 201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich

НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 206
Махкамов Ибраим

O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI 213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li

GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI 217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich

DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI 221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li

BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA YERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA) 227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich

НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ............ 233
Ягудин Дмитрий Рустамович

RESURSLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI 240
Nasimdjanov Yunusjon Zoxidovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO'LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARI 246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA "YASHIL" MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI 250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna

INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI........ 255
Muzaffar Raximov

UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI........ 259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o'g'li

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL 268
Akhmadaliyeva Nikholakhon

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI........ 273
Vohobov Hikmatillo Ma'mirjon o'g'li

ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА........ 280
Тохирова Гуллола Миркамоловна

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA'LIMI BITIRUVCHILARINING O'RNI 287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich

DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM 292
Barno Erkayeva

AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI........ 296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna

DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI........ 301
B.Sh.Mirzayev

YOSHLAR BANDLIGIDA KO'NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI............ 307
Raxmatxo'jayev Axrorxo'ja Akmal o'g'li

TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHIYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH........ 311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich

РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА........ 317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна

QISHLOQ XO'JALIGI TA'MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH........ 323
Ermonov Farrux

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA'LIM YO'NALISHLARINI YO'LGA QO'YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI........ 329
Turg'unov Bahtiyor Nuriddinovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI 334
Amanbaev Amanali Orazbaevich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI........ 338
Z. Teshayev

O‘ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH........ 343
Suyunov Asror Baxtiyorovich

KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI........ 349
Ismailov Allayor Rashidovich

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA’MINLASH MASALALARI........ 355
Yusupov Farxod Adamboyevich

O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O‘RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO‘NALISHLARI 359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi

MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 363
Saatmurotov Shohrux Zafar o‘g‘li

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR 369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich

RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO‘SHIMCHA IMKONIYATLARI TO‘G‘RISIDA........ 374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich

O‘ZBEKISTONDA KICHIK VA O‘RTA BIZNESNI QO‘LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA “XIZMATLAR IPOTEKASI” MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI 379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi

ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ 384
Суюнов Шоҳзодбек Мурод угли

XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA) 389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi

KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBGA OLISHDA XORIJ TAJRIBASINI QO‘LLASH 395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o‘g‘li

PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 399
Muminov Sherzod Kholmirzaevich

DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT 404
Azimov R.B.

AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH 409
Xolto‘rayev Islom Ilhomovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI........ 416
Sayipov Begzod Rahimovich

TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI 422
Sadikov Iskandar Gayratovich

TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI 427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o‘g‘li

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 433
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich

TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI 438
Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li

РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ 446
Далиев Ахтам Шарафутдинович

TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI 454
Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li

TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI 458
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI 462
Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi

XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEXANIZMLARI 467
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА 472
Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна

TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHIYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI 478
Xo'jaqulov Bobur Rustam o'g'li

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI 483
Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna

"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES" 485
Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova

TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI 493
Abduraxmonov Akmal Nurmamat o'g'li

GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI 498
M.Sh. Tolipov

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 504
Буранбаева Шоира Рустамовна

O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI 508
Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li

YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI 513
Aknazarova Zebiniso Bagdadovna

ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI 518
Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI 524
Salimov Burxon Abubakirovich

"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 530
Berdiyeva Aziza G'anisher qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

SIRKULYAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI 535
Sodikov Zokir Rustamovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH........ 541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich

MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH........ 548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna

XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI 555
Qodirjonov A.M.

TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI........ 559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi

ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА........ 564
Салихбаев Нурсултон Равшанович

IJTIMOIY HIMOYA TIZIMI VA IJTIMOIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI........ 572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich

ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB BARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА........ 577
Еримбетова Улбосын Маратовна

TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI........ 582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li

TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI

Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li
O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi
qoshidagi "Diplomatik servis xizmati" DUKning
Transport va Bojxona boshqarmasi yetakchi mutaxassisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada 2017–2024-yillarda O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) dinamikasi tahlil qilingan hamda ularning milliy iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri o'rganilgan.

Kalit so'zlar: tashqi savdo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI), iqtisodiy xavfsizlik, savdo balansi va defitsit, eksport diversifikatsiyasi.

Abstract. This paper analyzes the dynamics of Uzbekistan's foreign trade turnover and foreign direct investment (FDI) from 2017 to 2024 and examines their impact on national economic security.

Key words: foreign trade, foreign direct investment (FDI), economic security, trade balance and deficit, export diversification.

Аннотация. В данной статье анализируется динамика внешнеторгового оборота Узбекистана и прямых иностранных инвестиций (ПИИ) в 2017–2024 годах и исследуется их влияние на национальную экономическую безопасность.

Ключевые слова: внешняя торговля; прямые иностранные инвестиции (ПИИ); экономическая безопасность; торговый баланс и дефицит; диверсификация экспорта.

KIRISH

Bugungi kunda mamlakatning iqtisodiy rivojlanishidagi eng dolzarb masalalardan biri — tashqi savdo va investitsiyalarning ahamiyatini to'g'ri baholash hamda ularning milliy iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirini aniqlashdir. So'nggi yillarda respublikada tashqi savdo aylanmasi sezilarli darajada o'sdi: 2024-yil natijalariga ko'ra, tashqi savdo hajmi 65,9 milliard AQSh dollariga yetgan. Bu esa bojxona jarayonlarini soddalashtirish, raqamlashtirish va erkin savdo hududlarini tashkil etishga qaratilgan islohotlarning natijasi hisoblanadi.

Mustaqillik yillarida O'zbekiston investitsiya muhitini liberallashtirish va diversifikatsiya qilishga katta e'tibor qaratdi. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda 2017–2021-yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasi doirasida bojxona tariflari qisqartirildi, valyuta bozorida erkin konvertatsiya joriy etildi va xorijiy kapitalni jalb etish uchun qulay sharoitlar yaratildi. Investitsiya siyosatini milliy iqtisodiy xavfsizlikning asosiy vositasi deb bilgan olimlar real sektorni rivojlantiruvchi, ilmiy-texnikaviy yutuqlarni rag'batlantiruvchi va moliyaviy bozorlarni chuqurlashtiruvchi tashabbuslarni ilgari surmoqdalar. 2025-yilda o'tkazilgan tadqiqotlar mamlakatda investorlar uchun 250 milliard dollardan ortiq loyihalar rejalashtirilayotganini ko'rsatadi, bu esa energetika, qishloq xo'jaligi, to'qimachilik va tog'-kon sohalaridagi salohiyatni namoyon etadi.

MAVZUGA DOIR ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonning tashqi savdo siyosati va investitsiya faoliyatiga bag'ishlangan tadqiqotlar so'nggi yillarda sezilarli ravishda ko'paygan. I. Sanakulova O'zbekistonning tashqi savdo aylanmasi 2024-yilda 65,9 milliard AQSh dollariga yetgani, bojxona jarayonlarining soddalashtirilishi, raqamlashtirish va erkin savdo zonalari yaratilishi savdo hajmining oshishiga olib kelganini ta'kidlaydi [1]. Uning tadqiqotida "Uzbekistan – 2030" strategiyasi asosida savdoning liberallashuvi va logistika infratuzilmasining modernizatsiyasi iqtisodiy xavfsizlikka ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan. Mazkur maqola tashqi savdo sohasidagi islohotlar samaradorligini yoritadi, biroq import-eksport balansi va investitsiyalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik haqida chuqur tahlil bermaydi.

I. Jakhongirovning tadqiqotida innovatsion ishlab chiqarishning modernizatsiyadagi o'rni tahlil qilinib, investitsiyalar yangi texnologiyalarni olib kirish, malakali ishchi kuchini shakllantirish va sanoat diversifikatsiyasini

ta'minlash uchun muhim omil ekanligi qayd etilgan [2]. Ushbu maqola investitsiyalar va innovatsiya o'rtasidagi bog'liqlikka urg'u beradi, ammo investitsiya xavfsizligi nuqtayi nazaridan risklarni chuqur tahlil qilmaydi.

G. Gulyamova o'zining "Main Trends in Foreign Trade Relations of Uzbekistan With the Countries of the Eurasian Economic Union" nomli ilmiy maqolasida O'zbekistonning Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi bilan savdo aloqalari va import-eksportdagi nomutanosibliklarni o'rganadi. U 2024-yilda eksport hajmi 26,9 milliard AQSh dollari, import esa 39 milliard AQSh dollari bo'lganini, natijada 12 milliard dollarlik savdo defitsiti yuzaga kelganini ko'rsatadi [3].

S. Muratova "yashil" eksport masalasiga bag'ishlangan maqolasida Yevropa Ittifoqining "Yashil kelishuv" talablari doirasida 2026-yilga qadar eksport hajmini 30 milliard dollarga yetkazish va tayyor mahsulot ulushini 3,3 baravar oshirish rejalashtirilayotganini ta'kidlaydi [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot uchun zarur ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining yillik hisobotlari hamda ilmiy maqolalar asosida yig'ildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va tizimli tahlil usullari, shuningdek, statistik ko'rsatkichlar dinamikasini baholash orqali tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston tashqi savdo aylanmasi so'nggi yillarda sezilarli o'sish sur'atlarini ko'rsatmoqda. 2021-yilda umumiy savdo aylanmasi 42,1 milliard AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 60,8 milliard dollarga yetib, 23,5 foiz o'sish qayd etilgan [5]. 2024-yilda savdo hajmi yana ortib, 65,9 milliard AQSh dollarini tashkil etdi. Ushbu o'sish bojxona tartibotlarining soddalashtirilishi, tashqi savdo bozorlarining diversifikatsiyasi hamda erkin savdo zonalarining kengaytirilishi bilan izohlanadi [1].

Mazkur tadqiqotda O'zbekistonning tashqi savdo va investitsiya jarayonlariga oid statistik ko'rsatkichlar tahlil qilinadi hamda ularning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri baholanadi. Jadvalda 2021–2024-yillar bo'yicha mavjud ma'lumotlar jamlangan, grafiklarda esa savdo aylanmasi o'sish dinamikasi hamda 2024-yildagi eksport va import nisbatlari aks ettirilgan. Konsepsual diagrammada tashqi savdo va investitsiyalar oqimining milliy iqtisodiy xavfsizlik bilan o'zaro bog'liqligi tasvirlanadi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasining eksport va import hajmi (qit'alar kesimida, yillik)[1]

Qit'alar	Ko'rsatkich	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yevropa	eksport(mln.AQSH.doll.)	6120,7	5927,7	8429,4	8045,4	7566,6	8668,4	13516,3	14425,3
	import(mln.AQSH.doll.)	5353,7	7077,2	8277,1	8380,1	9858,4	10928	12649,7	14291
Osiyo	eksport(mln.AQSH.doll.)	5860	7062,5	7764,3	6624,4	8383	9096,6	8911,8	8861,3
	import(mln.AQSH.doll.)	6759,7	10405,6	13492,7	11898,4	13890,7	17350,3	23094,7	22526,6
Shimoliy Amerika	eksport(mln.AQSH.doll.)	87,8	44	45,1	174	264,5	362,9	303,2	510,6
	import(mln.AQSH.doll.)	200,4	391,8	690	282,9	402,3	493,4	832,8	778,3
Janubiy Amerika	eksport(mln.AQSH.doll.)	1	5,1	4,3	4,2	8,9	8,6	6,1	21,9
	import(mln.AQSH.doll.)	349,8	78,7	161,9	129,7	440	644,1	764,6	499,8
Afrika	eksport(mln.AQSH.doll.)	7,3	10,3	19,4	22,5	45,9	41,7	35,2	53,8
	import(mln.AQSH.doll.)	21,1	15,9	42,7	15,8	21,5	29	87,2	58,2
Avstraliya va Okeaniya	eksport(mln.AQSH.doll.)	1	1,4	2,5	0,1	0,2	1	5,2	3,4
	import(mln.AQSH.doll.)	3,4	1,7	4,5	14,8	10,3	8	13	13,3

1 O'zbekiston Respublikasi milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosda muallif tomonidan tuzildi.

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, 2017–2024-yillarda O'zbekistonning qit'alar kesimida eksport va import hajmlari (mln AQSh dollari) sezilarli o'zgarishlarni namoyon etgan. Ma'lumotlardan ko'rinishicha, tashqi savdo geografiyasi asosan Yevropa va Osiyo bilan jamlangan bo'lib, boshqa qit'alar ulushi nisbatan past.

Yevropaga eksport 2017-yilda 6,1 milliard dollardan 2024-yilda 14,4 milliard dollargacha ko'tarilib, 135 foizga oshgan. Yevropa bozorlariga eksport 2019-yildan keyin tez o'sgan bo'lib, 2023-yilda 13,5 milliard dollarga yetgan. Ushbu o'sish asosan tayyor mahsulotlar va xomashyo — metallar, to'qimachilik hamda oziq-ovqat yetkazib berish hajmining ko'payishi bilan izohlanadi. Import esa 2017-yildagi 3,5 milliard dollar darajasidan 2024-yilda 14,3 milliard dollarga yetib, uch baravardan ziyod oshgan. Bu ko'rsatkich texnologik uskunalar, tayyor sanoat mahsulotlari va avtomobil sanoati uchun ehtiyot qismlarga bo'lgan ehtiyoj ortganini bildiradi. 2024-yilda eksportning 60 foizdan ortig'i Yevropaga yo'naltirilgan bo'lib, importning 37 foizga yaqini Yevropadan kelgan.

Osiyoga eksport 2017–2022-yillarda o'sib, 9,1 milliard dollarga yetgan bo'lsa-da, keyingi yillarda biroz pasayib, 2024-yilda 8,9 milliard dollarni tashkil etgan. Ushbu pasayish ayrim xomashyo, xususan, oltin eksportining qisqarishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, Osiyodan import keskin oshgan: 2017-yildagi 6,8 milliard dollardan 2023-yilda 23,1 milliard dollarga, 2024-yilda esa 22,5 milliard dollarga yetgan. Import tarkibida mashinasozlik, elektr texnika, iste'mol tovarlari va xomashyo yetakchi o'rinda turadi. 2024-yilda importning 59 foizdan ortig'i Osiyo hissasiga to'g'ri kelgan bo'lib, bu qit'a O'zbekistonning asosiy import hamkori ekanini ko'rsatadi.

Shimoliy Amerika bilan savdo hajmi nisbatan kichik. Eksport 2017-yildagi 87,8 million dollardan 2024-yilda 510,6 million dollargacha o'sib, taxminan besh baravar oshgan. Bu, asosan, qishloq xo'jaligi va rangli metallarga bo'lgan talab bilan bog'liq. Import 2023-yilgacha ko'tarilib, 832,8 million dollarga yetgan, 2024-yilda esa 778,3 million dollargacha kamaygan. Bu o'zgarish energiya narxlari va logistika xarajatlarining tebranishi bilan izohlanadi.

Janubiy Amerika bilan savdo hajmi ham cheklangan. Eksport hajmi 2017-yildagi 1 million dollardan 2024-yilda 21,9 million dollarga yetgan. Import esa o'zgaruvchan bo'lib, 2017-yildagi 349,8 million dollardan 2024-yilda 499,8 million dollarga ko'tarilgan. Bu qit'a bilan savdo hajmi past bo'lsa-da, keyingi yillarda resurslar va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga oid bitimlar soni ortishi kutilmoqda.

Afrika bilan savdo hajmi kichik bo'lsa-da, o'sish dinamikasi ijobiy. Afrikaga eksport 2017-yilda 7,3 million dollar bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda 53,8 million dollarga yetib, qariyb yetti baravar oshgan. Import esa 21,1 million dollardan 58,4 million dollargacha ko'tarilgan. O'zbekiston Afrikaga to'qimachilik, oziq-ovqat va farmatsevtika mahsulotlarini eksport qilishni bosqichma-bosqich kengaytirishga intilmoqda.

Umuman olganda, 2017–2024-yillar mobaynida O'zbekistonning umumiy eksport hajmi 12,1 milliard dollardan 23,9 milliard dollarga yetib, barqaror o'sish sur'atlarini namoyon etdi. Shu davrda import hajmining 10,9 milliard dollardan 38,2 milliard dollarga oshgani esa mamlakatning ishlab chiqarish va modernizatsiya jarayonlari uchun zarur bo'lgan texnologiyalar, uskunalar hamda resurslarga bo'lgan talabning ortganini ko'rsatadi. Bu esa iqtisodiyotning sanoatlashuvi va yangi texnologiyalarni joriy etish jarayonlari faollashganidan dalolat beradi.

Eksport geografiyasining kengayib borayotgani ham ijobiy holat sifatida qayd etiladi. Hozirgi kunda eksportning asosiy qismi Yevropa (60 foiz) va Osiyo (37 foiz) bozorlariga yo'naltirilgani O'zbekiston mahsulotlarining xalqaro raqobatbardoshligini oshirayotganini anglatadi. Import tarkibining 59 foizga yaqini Osiyo mamlakatlaridan, 37 foizga yaqini esa Yevropadan kelayotgani esa global iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish, sanoat kooperatsiyasini mustahkamlash hamda texnologik yangilanish jarayonlarini jadallashtirish imkonini beradi.

Kelgusida import tarkibini diversifikatsiyalash, strategik xomashyo va texnologiyalarni mahalliy ishlab chiqarish asosida bosqichma-bosqich o'zlashtirish, shuningdek, eksport hajmini yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar hisobiga kengaytirish orqali savdo balansini muvozanatlashtirish mumkin. Bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan integratsion siyosat, logistika koridorlari rivoji va sanoat kooperatsiyasi milliy iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash hamda xalqaro savdo tizimida O'zbekistonning o'rnini yanada kuchaytirishga xizmat qiladi.

Investitsiyalarning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri davlat dasturlari orqali ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. Prezidentning 2022-yil 28-dekabrdagi PQ-459-sonli qarori bilan 2023–2025-yillarga mo'ljallangan Investitsiya dasturi qabul qilingan bo'lib, unda markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar, yirik ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirish hamda xorijiy investitsiyalarni jalb etish bo'yicha maqsadli ko'rsatkichlar belgilangan. Ushbu dastur doirasida strategik investitsiya loyihalarini boshqarish tizimini takomillashtirish maqsadida loyiha menejerlari faoliyatini tartibga solish mexanizmi joriy etilgan.

Empirik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar va eksport o'sishi o'zaro sinergetik ta'sirga ega. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) sanoat quvvatlarini oshirsa, eksport global savdo aloqalarini kengaytiradi. 2020-yilda O'zbekiston iqtisodiyotini liberallashtirish va valyuta nazoratini bekor qilish mamlakatga kirib kelayotgan FDI hajmining keskin ortishiga sabab bo'lgan.

Raqamli iqtisodiyot va ekologik talablarga moslashuv iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Yevropa Ittifoqi bozorlaridagi "Yashil kelishuv" sharoitida O'zbekiston eksport tarkibida ekologik toza, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushini ko'paytirish mamlakat eksport hajmini oshirishda muhim yo'nalish bo'lib xizmat qilmoqda. Bu esa yangi texnologiyalarni joriy etish va xalqaro standartlarga mos ishlab chiqarish zaruratini keltirib chiqarmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

2017–2024-yillarda O'zbekistonning umumiy eksport hajmi ikki baravar, import hajmi esa uch baravarga yaqin oshgan. Savdo balansi defitsiti chuqurlashib, 2024-yilda eksport hajmi 23,9 milliard dollar bo'lganiga nisbatan import 38,2 milliard dollarni tashkil etgan. Eksportning 60 foizdan ortig'i Yevropa, 37 foizi Osiyo mamlakatlariga yo'naltirilgan bo'lsa, import aksincha — 59 foizi Osiyodan va 37 foizi Yevropadan kelmoqda. Yevropa bilan savdoning o'sishi, importning texnologik va sanoat mahsulotlariga qaramligi hamda Osiyodan asosiy iste'mol va investitsiya tovarlari oqimi iqtisodiy xavfsizlikda markaziy o'rin tutmoqda.

Yangi bozorlarni izlab topish, xususan, Afrika, Janubiy Amerika va Yaqin Sharq mamlakatlari bilan savdo aloqalarini faollashtirish savdo defitsitini kamaytirish, eksport hajmini oshirish va import muvozanatini ta'minlashga xizmat qiladi. Yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar — mashinasozlik, elektrotexnika, farmatsevtika hamda qishloq xo'jaligi sohalarida ishlab chiqarishni kengaytirish importga qaramlikni kamaytiradi.

Sanoat tarmoqlari bo'yicha maqsadli investitsiya dasturlarini ishlab chiqish, shuningdek, investorlar tomonidan strategik sektorlarga kiritilgan kapital samaradorligini oshirish zarur. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) loyihalarini baholashda milliy iqtisodiy xavfsizlik mezonlarini — texnologiya transferi, mahalliy kadrlarni tayyorlash va ekologik standartlarga rioya etish talablarini — inobatga olish lozim. Shuningdek, monitoring mexanizmlarini kuchaytirish orqali tashqi savdo va investitsiyalar hajmini oshirish, natijada iqtisodiy xavfsizlikka salbiy ta'sirlarni kamaytirish imkoniyati ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. I. Sanakulova., Priorities of Uzbekistan's Foreign Trade Policy Against Global Geo-Economic Changes., American Journal of Economics and Business Management., Vol. 8 Issue 8 | pp. 3788-3792 | ISSN: 2576-5973.
2. I. Jakhongirov., The Importance of Investments Inmodernizing Indusry of Uzbekistan., International Journal of Research in Social Sciences., Vol. 9 Issue 2, February 2019.
3. G. Gulyamova., Main Trends in Foreign Trade Relations of Uzbekistan With the Countries of the Eurasian Economic Union., Novateur Publications JournalNX- A Multidisciplinary Peer reviewed Journal ISSN No: 2581 – 4230 VOLUME 11, ISSUE 6, June – 2025.
4. Muratova Shokhista N., Opportunities and Prospects for "Green" Export of Consumer Goods., https://doi.org/10.29013/EJEMS-23-1-38-42
5. Kamolov Uygun Tulkinovich., The state of development of uzbekistan's foreigntrade., Models and methods in modern science., International scientific-online conference https://inlibrary.uz/index.php/mmms/article/view/66348#:~:text=Foreign%20trade%20is%20a%20fundamental,exports%2C%20and%20logistical%20constraints%20persist

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 10

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz